

Handlingsplan mot tobak för ungdomar i Mörbylånga kommun

Vision

Vår vision ”En tobaksfri framtid i Mörbylånga kommun” innebär att ingen av kommande generationer i Mörbylånga kommun ska nyttja tobak.

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att tydliggöra skolans och fritidsgårdarnas gemensamma förhållningssätt till tobak och därigenom underlätta såväl den enskilde medarbetarens som ungdomars förhållningssätt till tobak. Vår förhoppning är att alla som möter ungdomar i kommunen både på skoltid och fritid har kännedom om handlingsplanens innehåll och att den efterlevs. Alla (ungdomar, personal och vårdnadshavare) ska känna till hur man agerar om man upptäcker att en ungdom använder tobak. Genom att sätta tydliga gränser vill vi markera att detta är viktigt för våra ungdomar eftersom det handlar om deras framtid, hälsa och livskvalitet. Börjar man inte röka eller snusa i tonåren är chansen mycket god att man förblir tobaksfri resten av livet.

Bakgrund och fakta

Handlingsplanens arbetsgrupp

Detta är en reviderad handlingsplan mot tobak för ungdomar i Mörbylånga kommun. Arbetsgruppen har bestått av Barbro Knutsson, ansvarig för fritidsgårdarna, Eva-Marie Adelgren, folkhälsosamordnare, och Per Malmquist, rektor på Skansensskolan. Under remissperioden har nedanstående aktörer medverkat:

- Elevråden
- Skolpersonal
- Elevhälsan
- Personal på våra fritidsgårdar
- Ölands friskola
- Folktandvården
- Hälsocentraler i Mörbylånga och Färjestaden
- Individ och familjeomsorgen
- Barn- och ungdomsutskottet
- Vård- och omsorgsutskottet
- Kommunstyrelsen
- Sparbanksstiftelsen

Pågående aktiviteter

Nedanstående punkter visar på aktiviteter som idag görs för att främja en tobaksfri livsstil.

- Samarbete med Sparbanksstiftelsen med tobaks- och alkoholkontrakt årskurs 7-9 Skansensskolan (Bilaga 1)
- Samarbete med Folktandvården i årskurs 6-9. Undervisning i årskurs 6 och 7 om tobak och kontraktskrivande, Tobaksfri Duo (Bilaga 2)
- Ordinarie ANDT-undervisning (alkohol, narkotika, dopning och tobak) enligt läroplanen
- Tobaksfri arbetstid för samtliga medarbetare
- Elevhälsans hälsosamtal med samtliga elever
- Hälsocentralens livsstilsmottagning

Tobaksfri som ung ökar chansen att bli tobaksfri som vuxen

Tonåren är den kritiska perioden i livet när det gäller tobak. 8 av 10 rökare tar sina första bloss före 18 års ålder. Hälften av dem som börjar röka i tonåren fortsätter som vuxna och en fjärdedel av dem dör redan i medelåldern, 20 år för tidigt. Börjar man inte röka eller snusa i tonåren är chansen mycket god att man förblir tobaksfri resten av livet.

Ungdomar som röker och snusar använder mer alkohol och andra droger. Undersökningar har visat att barn och ungdomar som använder tobak oftare blir erbjudna alkohol och andra droger. (Källa: Statens folkhälsoinstitut)

Att bli rökare eller snusare är inget övervägt beslut

De som röker eller snusar har sällan bestämt sig för att bli tobaksbrukare. Ganska länge upplever man som ung att man har kontroll över situationen och att man kan sluta enkelt när man vill ("Det är bara att bestämma sig..."). Det är naturligt att ungdomar inte ser vidden av sitt bruk eftersom mer närliggande behov styr, t.ex. att tillhöra en grupp eller känna sig vuxen. De flesta som börjar använda tobak börjar röka eller snusa lite då och då och tänker inte så mycket på att det blir allt oftare. Efter en tid använder de tobak regelbundet varje dag och har blivit rökare eller snusare. De är inte medvetna om att de utvecklar ett beroende.

Vuxna har ett stort ansvar

Personal och vårdnadshavare har ett stort ansvar att förhindra att ungdomar utvecklar sitt tobaksbruk till ett beroende, både genom att själva vara tobaksfria förebilder och genom att tala med barn och ungdomar om tobak. Det är viktigt att betona att det krävs aktiva beslut både att förbli tobaksfri och att sluta om man redan börjat. De ungdomar som är tobaksfria bör stärkas i sitt val. Personal och vårdnadshavare behöver öppna upp till dialog för att locka fram ett ställningstagande och motivation. Att ungdomar får känna att vuxna bryr sig, lyssnar och frågar, signalerar att vuxna tycker frågan är viktig och kan leda till förändring eller bestående tobaksfrihet.

Tobakslagen säger att:

§ 2 Rökning är förbjuden i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn och ungdomar samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem.

§ 12 Tobaksvaror får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror ska förvissa sig om att mottagaren uppnått nämnda ålder.

Statistik Mörbylånga kommun

- Debutålder: 12 % av tjejerna och 6 % av killarna var 11 år eller yngre när de första gången testade att röka.
- Röker dagligen årskurs 8: 4,5 % av tjejerna och 1,2 % av killarna.
- Snusar dagligen i årskurs 8: ca 1 % av både tjejer och killar.

(Källa: Luppen 2009 åk 8 i Mörbylånga kommun)

Mål

Nationellt mål

Riksdagen har som uttalat mål att kraftigt minska användandet av tobak i Sverige. Ett av delmålen, som ska vara uppnått 2014, är att halvera antalet barn och ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa. Om detta mål ska kunna uppnås krävs ett brett och effektivt förebyggande arbete, riktat till barn och ungdomar såväl som vuxna!

Lokala mål i Mörbylånga kommun

- Alla ungdomar ska vara tobaksfria.
- Vi ska skapa en samsyn och förutsättningar för samverkan mellan kommun, landsting, ungdomar, vårdnadshavare, det lokala näringslivet och föreningslivet.
- Alla ska sträva efter att tidigt uppmärksamma tobaksbruk hos ungdomar för att snabbt sätta in resurser i syfte att bryta tobaksbruket.
- Inom samtliga arenor ska vi aktivt stärka ungdomar i deras attityder och ställningstaganden så att de kan göra medvetna val i livsstilsfrågor.
- Handlingsplanen mot tobak ska vara väl känd bland ungdomar, personal och vårdnadshavare.
- Besökare (vårdnadshavare samt övriga kommunala medarbetare) som besöker våra skolor, fritidsgårdar och skolrestauranger ska känna till och respektera denna handlingsplan.

Skolans handlingsplan

Handlingsplanen gäller under hela skoldagen, tobaksfri skoltid. Rektor är ytterst ansvarig för att handlingsplanen mot tobak efterlevs.

Personalen informerar föräldrar om handlingsplanen mot tobak och tobakskontrakten på ett föräldramöte i samband med skolstarten i årskurs 5, 6 och 7.

Klassläraren i årskurs 7 informerar eleverna om handlingsplanen mot tobak och trycker på konsekvenserna.

Bemötande av elever som använder tobak

1. När personalen möter någon som röker eller snusar på skoltid informeras eleven om att skoltiden är tobaksfri.
2. Personalen som upptäckt eleven kontaktar elevens mentor.
3. Mentorn kontaktar elevens vårdnadshavare samt skolsköterska.
4. Skolsköterskan kallar eleven till stödsamtal.

Vid upprepat beteende

5. Om mentorn får signal att eleven inte ändrar sitt tobaksbruk så kallas vårdnadshavaren, eleven och mentorn till skolsköterskan för ett möte där hjälp erbjuds. Skolsköterskan erbjuder att förmedla en kontakt till hälsocentralens tobaksterapeut. Hälsocentralen kontaktar vårdnadshavare och elev för tobaksavvänjning.

Om beteendet fortsätter

6. Om beteendet ändå fortsätter kallar rektorn till ett möte på skolan med elev och vårdnadshavare, samt kontaktar socialtjänsten.

Grupptricket – En ingång till tobak!

Grupptricket är oftast den vanligaste vägen till att börja med tobak. Därför är det viktigt att även uppmärksamma de elever som står bredvid dem som röker under skoltid. Om skolan får kännedom att en elev upprepat söker sig till de elever som röker så bör skolan uppmärksamma detta vid utvecklingssamtal eller andra naturliga kontakter med vårdnadshavare.

Syfte med detta är:

- 1) Att eleven inte börjar med tobak
- 2) Att undvika passiv rökning under skoltiden
- 3) Att få rökning att bli mindre populärt

Fritidsgårdarnas handlingsplan

Ansvarig för fritidsgårdarna är ytterst ansvarig för att handlingsplanen mot tobak efterlevs.

Bemötande av ungdomar som använder tobak

1. När personalen möter någon som röker eller snusar på fritidsgårdens område informeras ungdomen om att fritidsgården är ett tobaksfritt område.
2. Personalen som upptäckt ungdomen ber denna ringa hem till sin vårdnadshavare om vad som hänt. Därefter samtalar personalen själv med vårdnadshavaren.
3. Personalen på fritidsgården kontaktar respektive skolsköterskan när det gäller grundskoleelever som i sin tur kallar eleven till ett stödsamtal.
4. Skolsköterskan (för grundskoleelever) kallar eleven till stödsamtal.

Vid upprepat beteende

5. När personalen får signaler om att ungdomen inte ändrar sitt tobaksbruk kallas vårdnadshavaren, ungdomen och fritidsledaren till ett möte med skolsköterskan. Skolsköterskan erbjuder att förmedla en kontakt till hälsocentralens tobaksterapeut. Hälsocentralen tar sedan kontakt med vårdnadshavare och ungdom.

Om beteendet fortsätter

6. Rektor/ansvarig chef för fritidsgården (för ungdomar som slutat grundskolan) kallar till ett möte med elev och vårdnadshavare och beskriver att vi ser allvarligt på ett normbrytande beteende och att det i dessa fall är vår policy att kontakta socialtjänsten.

*Bilaga 1***Tobaks- och alkoholkontrakt för Skansenskolan 7- 9 i samarbete med Sparbanksstiftelsen.**

Historik: Under ca 20 år har Skansenskolan haft en överenskommelse med Sparbanksstiftelsen där vi i samband med varje terminsstart ger eleverna en möjlighet att teckna ett kontrakt som går ut på att man kommande termin avstår ifrån att nyttja tobak.

Vid terminsslutet signerar man sitt kontrakt. I och med detta intygar eleven att hon/han varit rökfri.

Utlottning: De elever som varit rökfria deltar då med sitt namn i en utlottning som i nuläget innebär 300:-/klass

Anm: Över tid har vi haft väldigt lite problem med rökare på skolan. Vår bild är att denna överenskommelse har haft betydelse.

Nuläge: De närmaste tre åren har Skansenskolan en överenskommelse med Sparbanksstiftelsen om att projektet fortgår och utvecklas fram till 2014 . Inför 2012 har vi både ett rökkontrakt och ett liknande kontrakt mot alkohol. Detta innebär att det inom varje klass finns en utlottning på 600:- för dem som avstår från både tobak och alkohol.

*Bilaga 2***Tobaksfritt arbete för Folkandvården, Tobaksfri Duo**

Tobaksfri Duo är att en elev från och med åk 6 får möjlighet att teckna avtal tillsammans med någon vuxen över 18 år. Båda lovar att inte använda tobak under elevens högstadieperiod.

Åk 6

Folkandvården håller en lektion om tobak under vårterminen. Under lektionen delas kontrakt ut som eleven tar hem och undertecknar tillsammans med vuxen. Klassläraren samlar in kontrakten och skickar dem till Folkandvården, som sedan returnerar originalkontraktet till eleverna. Eleverna får också ett medlemskort som ger vissa rabatter och fördelar i olika lokala affärer. Vilka affärer och vad som gäller för respektive ort kan man se på Tobaksfri Duos hemsida: www.tobaksfri.se. Man kan även vinna priser vid en utlottning som sker varje vår.

Medverkan i föräldramöte på vårterminen åk 6, där vi förklarar vad Tobaksfri Duo är.

Åk 7

Ytterligare en lektion med fördjupning i tobakens innehåll, skadeverkan m.m. Även då finns chans att teckna avtal.

Åk 8

Klassen ser filmen Tobakens barn tillsammans.

Åk 9

Uppföljningslektion med utvärdering hur det är att vara tobaksfri.

Leg Tandhygienister:

Azhar Al Burhan, Folkandvården Färjestaden

Mari Knutsson, Folkandvården Mörbylånga